

Számítógépes szakirodalmi tájékoztatás az MTA FKI könyvtárában

Az Információs Infrastruktúra Fejlesztési Program (IIF) keretében intézetünk könyvtára 1988-ban megkezdte a számítógépes szakirodalmi feldolgozást és tájékoztatást. A könyvtár mint országos feladatkörű szakkönyvtár - a telefonhálózat bekapcsolásával - vállalkozik egyrészt szakirodalmi információs szolgáltatásokra, másrészt mint felhasználó igénybe kívánja venni a hazai és nemzetközi információs rendszerek szolgáltatásait. (Ilyen pl. az Országos Széchenyi Könyvtár Nemzeti Periodika Adatbázisa, az MTA Könyvtárának interdiszciplináris szakirodalmi adatbázisa vagy esetenként on-line kapcsolat integrált nemzetközi információs rendszerekkel.)

Egy számítógépes hálózati rendszer alapfeltétele, hogy a hardware és a software adottságok egymással azonosak, ill. kompatibilisek legyenek. A központi adatbázis megteremtésének feltételeit célszerű már az induláskor egységesen kialakítani. Miután az UNESCO által kifejlesztett CDS/ISIS szöveges adatbázis-kezelő rendszer kis- és nagygépek adatbázisainak lekérdezésére egyaránt alkalmas - összhangban az IIF hálózatokkal és a többi akadémiai intézettel - a szükséges gépi háttér biztosítása után nálunk is ezt alkalmaztuk.

Az egységes információ-szolgáltatáshoz egységesen gyűjtött és értelmezett adatokra van szükség. E cél elérésének eszköze az olyan adatbeviteli űrlap, amely az azonos adatokra (szerző, cím, impresszum adatok stb.) való keresést azonos formában teszi lehetővé. A bibliográfiai leírás szabványainak teljes körű felölendő adatbeviteli űrlap kidolgozása folyamatban van és remélhetőleg a nagyon közeli jövőben ezt el is fogadják. A könyvtárak katalógusainak gépre vitelét csak ezután érdemes megkezdeni és - tekintettel a munka nagyságára és költségére - az egyes könyvtáraknak maguknak kell majd eldönteni, hogy az időben visszamenve hogyan tudják ezt a feladatot vállalni. Úgy tűnik, a szakkatalógusok még sokáig nem nélkülözhetők.

Mindez nem jelenti azt, hogy tétlenül várjuk a külső megoldást, hiszen az egyes szakkönyvtáraknak tekintettel kell lenni saját intézetük speciális elvárásaira is. Az általunk kidolgozott és alkalmazott űrlapok lehetővé teszik a folyamatos munkát. Elsősorban bibliográfiák (téma- és cikk-) összeállítására alkalmasak, hiszen a kutatómunka számára a legfrissebb információk a folyóiratokban jelennek meg. Az intézeti szerzők publikációinak gyűjtése szintén alapvető és természetesen igénye minden kutatóhelynek. Ezeket a szempontokat szem előtt tartva kezdtük meg adatbázisaink kiépítését.

Jelenleg 6 féle adatbázis működik a gépen (a Földrajzi Értesítő bibliográfiája 1976--1989, a Földrajzi Közlemények bibliográfiája 1983--1989, a földrajztudomány kandidátusi és doktori disszertációi 1953--1989, az intézeti munkatársak publikációi 1989, a Magyar földrajzi folyóirat-repertórium 1989, végül a lösz-bibliográfia).

A Földrajzi Értesítő és a Földrajzi Közlemények feldolgozása a korábban megjelent kumulatív indexek folytatásaként indult, de tervezzük folyamatosan a retrospektív adatbevitelt is. Ugyancsak visszafelé haladva az időben, az intézeti munkatársak publikációinak esetében egy öt éves periódus anyagát visszük gépre és az év végén a Geodok folytatásaként kiadvány formájában is megjelentetjük. A földrajzi folyóirat-repertóriumok közül, amely a földrajz és a társtudományok folyóiratainak cikkeiből válogat, a magyar anyag 1989-ben már gépi feldolgozással készült és rövidesen nyomtatott formában is napvilágot lát. A külföldi szakirodalom feldolgozása ezzel az évvel indul. A lösz-bibliográfia mint tematikus bibliográfia eddig 534 rekordot tartalmaz a jelentős magyar- és idegennyelvű publikációkból.

A keresés a kereső elemek listája alapján lehetséges a szerzőre, a cím szavaira, valamint a tárgyszavakra. Működő adatbázisainkat rendszeresen használjuk az intézeti munkatársak és a külső olvasók szakirodalmi tájékoztatásában.

Az eddigi tapasztalatok birtokában úgy látjuk, hogy elengedhetetlen egy tárgyszókatálógus kidolgozása, amely lehetővé teszi a sok szempontú visszakeresést, egységes fogalomkörbe rendezi a tudomány egészét, kizárja a szinonimák használatát és ugyanakkor bármikor tetszés szerint bővíthető. Ez a hatalmas vállalkozás biztosítaná egy később létrehozandó országos földrajzi szakirodalmi adatbázis működtetését is.

Az információs infrastruktúra fejlesztési program a munkaállomások és a hálózati rendszer működtetésének támogatásával olyan korszerű információ szolgáltatásokat ad, amely a nemzetközi trendekkel összhangban hosszú távon biztosítja a nemzetközi kutatási hálózatba való bekapcsolódásunkat.

SIMONFAI LÁSZLÓNÉ